

Мониторинг бриф за месец октомври 2016 г. од следењето на Поглавјето 23 - правосудство, борба против корупција и темелни права

I ПРАВОСУДСТВО

Посета на еврокомесарот Јоханес Хан

На 14 октомври еврокомесарот за соседска политика и проширување Јоханес Хан во Скопје одржа состаноци со премиерот, лидерите на четирите најголеми политички партии, претставници на граѓанското општество и обвинителката Катица Јанева од СЈО. Еврокомесарот потенцираше дека улогата на СЈО, како клучен елемент на Договорот од Пржино, била договорена од сите партиски лидери. Според г. Хан, Европската Унија силно ги охрабрува сите да постапуваат согласно нивните јасни заложби и укажува на важноста од правна и политичка одговорност, во најдобар интерес на државата. Еврокомесарот уште еднаш повика на имплементација на Итните реформски приоритети во насока на разрешување на политичката криза која има влијание во сите сектори во општеството.¹

Независност

1. Судски совет – Реакција за независноста на судиите, вербален напад на СЈО и избор на судии

За време на прес конференција на Судскиот совет, претседателот на Советот Зоран Караџовски, се обрати на домашната и странска јавност тврдејќи дека судиите се обединети и единствени во борбата за независност на судската власт и дека тоа е нивен врвен приоритет. Тој се осврна и на работата на СЈО, поточно нивното повикување на петмина судии од Управниот суд на сослушување во својство на осомничени. Оваа постапка на СЈО беше остро осудена и оценета како противправна. Претседателот соопшти дека начинот на постапувањето на СЈО и „одредени поединци и групи, организации и институции“ е во спротивност со стандардите за независност и непристрасност на судството. Претседателот Караџовски апелираше до сите инволвирани субјекти да се воздржат од било какви обиди за загрозување на нивната позиција и улога во делењето на правдата и заштитата на човековите права и слободи.²

Судскиот совет избра еден судија во Основен суд Скопје 2 Скопје, од редот на кандидатите од Академијата за судии и јавни обвинители³ и објави оглас за избор на претседател на Врховниот суд, претседател на Основниот суд Скопје 1 и еден судија на Апелациониот суд Битола.⁴

2. Повторно прераспределување на судии во Основниот суд Скопје 1

По распределувањето на седум судии во месец септември, Судот повторно изврши уште три распределувања во рамки на своите оддели надвор од годишниот распоред.⁵ Беше поставен нов заменик претседател на Основниот суд Скопје 1 со образложение дека претходникот сам побарал

¹ http://ec.europa.eu/commission/2014-2019/hahn/announcements/eu-commissioner-johannes-hahn-his-visit-skopje-14-october-2016_en

² <http://www.ssrn.mk/Novosti.aspx?novost=464>

³ <http://www.ssrn.mk/Novosti.aspx?novost=459>

⁴ <http://www.ssrn.mk/Novosti.aspx?novost=460>

⁵ <http://www.osskopje1.mk/Novosti.aspx?novost=560>

смена од функцијата. Во Одделот кривично полнолетни беше поставен нов судија претседател со образложение дека неговиот претходник лично барал распределување во друг оддел. Поради истите причини досегашниот претседател на одделот кривично полнолетни од Одделението организиран криминал и корупција е прераспределен во Одделот кривично претходна постапка. Од Судот најавија дека ќе известуваат за евентуални дополнителни прераспределувања како не би се довело во прашање неговото постапување. Прераспредувањето на осум судии по „нивно барање“ и позитивната одлука по сите такви барања од страна на претседателот на судот отвора дополнителни сомненија за непристрасноста при одлучувањето по предметите, а особено оние што се во надлежност на СЈО.

Непристрасност

1. Повторен вербален напад на Основниот суд Скопје 1 против СЈО

Основниот суд Скопје 1 ја информираше јавноста дека за разлика од СЈО кое спред судот прави „спектакли“ со телевизиските прес конференции на кои ги презентираат предметите и не ја почитува презумцијата на невиност и законитоста на постапките, Судот немал намера да учествува во такви спектакли туку јавноста ќе ја информирал исклучиво преку соопштенија.⁶

2. Предмет „Трезор“

Постапувајќи по жалбата на СЈО против одлука на судија на претходна постапка за неизрекување на предложена мерка притвор против еден осомничен, Кривичниот совет при Основниот суд Скопје 1 донесе решение со кое жалбата ја одби како неоснована и го потврди решението на судијата на претходна постапка. Воедно Судот доби решение од Апелациониот суд со кое тој ја одбил жалбата на СЈО поднесена против решението на првостепениот суд со кое се одбива барањето на СЈО за изземање на судија надлежна да постапува по обвинителен предлог против 7 лица за кривичното дело Фалсифување службена исправа.⁷ За овој ист предмет, судија на претходна постапка во Основниот суд Скопје 1 донесе решение со кое наложи да се запре извршувањето на финансиските трансакции на сметките на правното лице ДТУ „Финзи“ ДООЕЛ Скопје. Решението беше донесено по барањето на СЈО за привремена мерка - забрана за користење и располагање со финансиска сметка на правното лице преку кое СЈО се сомнева дека се одлеани средства од буџетот.⁸

3. Предмет „Транспортер“

Врховниот суд на Република Македонија ја уважи жалбата против решението на Апелациониот суд Скопје со кое е одбиен предлогот на СЈО за продолжување на мерката куќен притвор за градоначалникот на Битола, Владимир Талевски, првообвинет во предметот „Транспортер“. Решението на Апелациониот суд Скопје е укинато и предметот е вратен на повторно одлучување.⁹ Причината за укинувањето е тоа што еден ист судија одлучувал и во првостепената постапка, но и

⁶ <http://www.osskopje1.mk/Novosti.aspx?novost=570>

⁷ <http://www.osskopje1.mk/Novosti.aspx?novost=564>

⁸ <http://www.jonsk.mk/2016/10/07/блокирана-сметката-на-правното-лице-в/>

⁹ <http://www.vsrn.mk/Novosti.aspx?novost=126>

подоцна во второстепената постапка откако бил унапреден од Основниот во Апелациониот суд во Скопје.

Компетентност и транспарентност

По едногодишно доцнење, Врховниот суд конечно го пушти во употреба електронскиот Судски портал - <http://www.sud.mk/>. на кој би требало да се објавуваат судски одлуки, но тој е практично нефункционален, содржи мал број на одлуки, а непознато е дали достапните одлуки се правосилни, преиначени, укинати или поништени. Поради тоа порталот не придонесува кон унапредување на судската пракса и правната сигурност.

Позначајни судски постапки

Предмет „Диво Насеље“

Се оддржаа 3 главни расправи по предметот КОК.бр.127/15, во јавноста познат како „Диво Насеље“ во кој на обвинетите им се суди за кривичните дела „тероризам“ и „терористичка организација“. На расправата која се оддржа на 4-ти октомври, беа презентирани материјални докази од страна на Јавниот обвинител, меѓу кои и фотографии и видео снимки на кои според обвинителството се гледа како неколку дена по настаните, еден од обвинетите, Сулејман Османи, во придружба на полицијата го открива местото каде било скриено оружјето и муницијата. Овој обвинет побегнал од припадниците на МВР додека бил изнесен на терен за да им покаже на истите каде било скриено оружјето украдено при нападот на полициската станица Гошинце и против него по екстрадицијата од Косово е започна посебна постапка во Кривичниот суд.

На 6-ти октомври, обвинетиот Енвер Хоџа Клајн пред судот се пожали на повреди поради наводно тепање од страна на полицијата. Беше повикана екипа на итна медицинска помош, а за преглед поради наводно физичко малтретирање од страна на полицијата, се јавија и голем број од останатите обвинети. Откако од страна на итната медицинска помош беше утврдено дека нема пречка обвинетите да го следат судењето, продолжи презентирање на материјални докази од страна на обвинителството. Расправата која се оддржа на 10-ти октомври продолжи во фаза на доказна постапка, со презентирање на материјални докази, меѓу кои и ЦД дискови со фотографии и видеоснимки од извршената обдукција на телата на починатите. Останатите расправи закажани за месец октомври не се оддржаа поради службено отсуство на овластениот јавен обвинител.¹⁰

Предмет „Шпион“

Апелациониот суд – Скопје до Основен суд Скопје 1 – Скопје достави пресуда со која првостепената пресуда за предметот „Шпион“ се потврдува, со тоа што жалбите на шеснаесет обвинети делумно се уважуваат и пресудата се преиначува во делот на одлука за казната, додека

¹⁰ <http://www.osskopje1.mk/Novosti.aspx?novost=568>

жалбата на еден обвинет се уважува и во овој дел пресудата се враќа на повторно судење и одлучување. Во останатиот дел првостепената пресуда се потврдува во целост.¹¹

Предмет „Расколник“

На 5-ти октомври се оддржа главен претрес по предметот КОК бр.56/15, во кој како обвинети за перење пари и други приноси од казниво дело се јавуваат архиепископот Јован Вранишковски и уште 18 негови следбеници, меѓу кои двајца Епископи, свештеници, како и монаштво и верници на Православната Охридска Архиепископија. Предметот беше вратен на повторно одлучување пред Основниот суд Скопје 1, откако Врховниот суд ги укина првостепената и второстепената пресуда со кои првообвинетиот беше огласен за виновен и осуден на три години затвор, во моментот е во фаза на доказна постапка. Според Врховниот суд во предметот не може јасно да се утврди постоење на основано сомнение за сторено кривично дело.

Предмет „Зоран Божиновски“

На 18-ти октомври беше закажан главен претрес по предметот КОК-79/16 во кој како обвинет за злосторничко здружување, шпионажа и уцена се јавува новинарот Зоран Божиновски. На ова рочиште обвинетиот за прв пат од започнувањето на постапката беше спроведен во судница. Запрашан од претседателката на судскиот совет Ленка Давиткова дали го разбира обвинението кое му се става на товар, Божиновски одговори дека не го разбира обвинението, но воопшто и не сака да прими обвинение од суд кој го смета за злосторничко здружување и политички го гони. Откако јавниот обвинител го прочита обвинителниот акт КОК бр.91/13, примерок од истиот ѝ врачи на бранителката на Божиновски. Бранителката, која е новоназначена од страна на обвинетиот по откажувањето на полномошното на неговите претходни бранители, побара одложување на рочиштето за подобро проучување на обвинителниот акт. Предлогот беше прифатен од страна на Судот.

II БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈА

1. Основно јавно обвинителство Скопје – Претрес на универзитет

По наредба на судија во претходна постапка, а преку припадници на МВР, Основното јавно обвинителство – Скопје изврши претрес во просториите на еден Универзитет. Од обвинителството известија дека постојат основи на сомневање дека преку злоупотреба на службена положба и измама е вршен финансиски криминал.¹² Во дел јавноста се појавија шпекулации и обвинувања на сметка на обвинителството дека случајот е политички мотивиран. Овие тврдења беа децидно отфрлени од страна на Основното јавно обвинителство – Скопје.

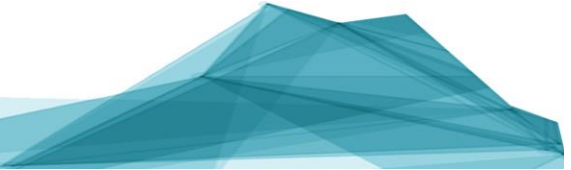
2. СЈО отвори две нови истражни постапки – Топлик и Тендери

Двете ново отворени истраги се водат поради постоење основано сомнение дека се сторени кривични дела со кои е прекршен Законот за јавни набавки и е оштетен буџетот. Во првиот случај кој се води под името „Топлик“¹³ СЈО се сомнева дека во период од 2007 до 2013 година во

¹¹ <http://www.osskopje1.mk/Novosti.aspx?novost=565>

¹² <http://jorm.gov.mk/?p=3591>

¹³ <http://www.jonsk.mk/2016/10/20/прес-конференцијата-се-поместува-за-в/>

Скопје, пет осомничени од Министерството за транспорт и врски од кои првоосомничениот раководно лице а останатите членови на комисија, како соизвршители ја искористиле својата службена должност и нанеле штета на средствата од буџетот на РМ во износ од 1.044.000 евра.

За вториот предмет, „Тендери“, според СЈО, од прибавените докази произлегло основано сомнение дека во периодот од 2011 до 2013 година во Скопје, првоосомничената како раководно службено лице во Министерството за култура и тројца осомничени службени лица, членови на комисијата за јавни набавки при МК како соизвршители ги искористиле службените положби и овластувања и при вршење на јавни набавки за правното лице ГТД Бетон Штип АД Штип прибавиле противправна корист, која се манифестирала во незаконско повластување – фаворизирање за изведуваче на завршно градежни и градежно – занаетски работи на објектот Музеј на македонската борба за државност и самостојност – „Музеј на внатрешната македонска револуционерна организација и Музеј на жртвите на комунистичкиот режим“ во Скопје. На крајот на прес конференцијата специјалната обвинителка Фатиме Фетаи изјави дека корупцијата и културата се два различни животни концепти и дека СЈО ќе се бори за да им даде спротивен пат.

3. Предмет „Тендери“

Постапувајќи по предлог на СЈО за одредување мерки за претпазливост против две лица опфатени во предметот „Тендери“,¹⁴ судија на претходна постапка при Основен суд Скопје 1 – Скопје по одржување на распит на двете лица во присуство на претставник на СЈО го одби предлогот на обвинителството како неоснован.¹⁵

III ТЕМЕЛНИ ПРАВА

Право на живот

Преку јавна реакција, Народниот правобранител изјави дека „со човечки животи да се плаќа тоа што трета година по ред не се применува новиот Закон за извршување санкции од 2013 година, со кој здравствената заштита во затворите оди под надлежност на Министерството за здравство, поточно во јавното здравство кое треба да обезбеди примарно ниво на здравствена заштита“. Оваа реакција на Народниот правобранител следи откако во рок од 8 дена починаа двајца затвореници. Министерството за здравство три години го одолговлекува спроведувањето на Законот за извршување санкции, чии измени донесени во 2013 година требало да се применат 30 дена по донесувањето. Според министерот за здравство, Никола Тодоров „Анализа за пресоналот е направена, но со новите одобрени систематизации, во моментов констатираме каде има дефицит и се прават соодветни напори тој да се пополни“.¹⁶

Слобода на изразување и плурализам во медиумите

Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (АВМУ) во текот на октомври продолжи со мониторинг на изборното медиумско претставување на 18 програмски сервиси. АВМУ по

¹⁴ <http://www.jonsk.mk/2016/10/21/поднесени-предлози-за-мерки-на-претпа/>

¹⁵ <http://www.osskopje1.mk/Novosti.aspx?novost=571>

¹⁶ <http://sdk.mk/index.php/neraskazhani-prikazni/ministerot-todorov-tri-godini-prebrojuva-kolku-lekari-falat-vo-zatvorite/>

поднесените предлози од Привремената комисија за следење на медиумското претставување, поведе прекршочни постапки против ТВ СИТЕЛ, ТВ Нова и ТВ Алфа поради констатирана повреда на член 75 став 1 од Изборниот законик (неизбалансирано и пристрасно известување), додека за ТВ Алфа за член 75-б од Законикот (изборно медиумско претставување на политички субјект преку активности на државни органи). АВМУ го осуди насилство врз новинар на ТВ Телма и смета дека ваквите чиновници се директен напад врз слободата на медиумите и правото на јавноста да биде информирана. Против напаѓачот беше поднесена пријава од стран на полицијата.

Според генералните заклучоци од Мониторингот на телевизиските вести на Институтот за комуникациски студии во периодот од 3-ти до 14-ти октомври „од 12 мониторираните телевизии, кај 7 во прилозите се користи само еден извор на информирање (со исклучок на МТВ 2, Алсат М и ТВ 21), без разлика што во најголем број од случаите на едниот прилог, следува прилог реакција за контратежа. Тоа можеби не влијае на вкупната слика на избалансираност на вестите, но се одразува на новинарското правило за консултирање на „двете страни“ во прилогот и воедно укажува дека вестите се сведуваат на едноставно пренесување на настаните, но не и на новинарска ангажираност.“¹⁷

Дискриминација

Во текот на месец октомври, на социјалните мрежи беа забележани бурни реакции, предизвикани од содржината на учебникот „Општество“ за 4 одделение, каде што е приложена вежба со која се бара од учениците/чките да залепат фотографија од свадбата на родителите, и уште повеќе да кажат дали истите склучиле брак во црква или во матично. Покрај тоа што содржината на ова вежба, а и другите содржини со кои треба да се учи за бракот и семејството се вознемирувачки, исклучувачки и стигматизирачки кон нетрадиционалните семејства и кон сите оние деца и родители кои живеат во нетрадиционални семејства, ваквата вежба и текст значат дискриминација за децата кои живеат во еднородителски семејства, кои можат да настанат преку развод на брачните другари, смрт на родителот/ите, деца кои живеат во семејства со други роднини, па дури и кон родителите кои живеат во вонбрачна заедница или родителите кои склучиле граѓански брак, но не направиле свадба.

Мрежата за заштита од дискриминација цени дека учебникот „Општество“ за 4то одделение содржи дискриминаторски текстови врз основа на брачен и семеен статус, но и врз основа на религија. Од Мрежата се повикуваат на антидискриминациските одредби во Законот за основно образование, Законот за заштита и спречување од дискриминација кој изречно ја забранува дискриминацијата врз основа на семејна и брачна состојба, како и на Законот за семејство кој изречно ја забранува дискриминацијата на децата родени во и надвор од брак. Од таму, апелираат до надлежните институции за отстранување на ваквата содржина и замена на истата со соодветна содржина која ќе ги претстави сите типови на семејства и заедници; при што доколку надлежните институции не постапат по службена должност, Мрежата за заштита од дискриминација ќе поднесе претставки со цел отстранување на дискриминаторската содржина.¹⁸

¹⁷ http://respublica.edu.mk/modem/Sedmi-mesecen/MODEM_izvestaj_oktomvri_MK_FINAL.pdf

¹⁸ http://mhc.org.mk/announcements/474#.WCYxU_krLIU

